

ZARZĄDZENIE

Dnia 16 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski

w przedmiocie pisma prokuratora C. K. o rozważenie wznowienia postępowania służbowego i uchylenia postanowienia Sądu Dyscyplinarnego dla Prokuratorów Biura Lustracyjnego IPN w W. z dnia 18 września 2023 r., sygn. akt [...] i utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Dyscyplinarnego dla Prokuratorów Biura Lustracyjnego IPN w W. z dnia 17 maja 2023 r., sygn. akt [...] oraz utrzymanego nim w mocy wyknięcia uchybienia Dyrektora Biura Lustracyjnego z dnia 2 marca 2023 r. i umorzenie postępowania służbowego.

stwierdza brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.

UZASADNIENIE

Dyrektor Biura Lustracyjnego w W. pismem z dnia 2 marca 2023 r. wytknął prokuratorowi Oddziałowego Biura Lustracyjnego w L. C. K. uchybienie polegające na tym, że: w prowadzonym postępowaniu przygotowującym postępowanie lustracyjne o sygn. akt [...] jako referent dopuścił się rażącej obrazę przepisów prawa, tj. art. 52e pkt 3a ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2023, poz. 102; dalej: „u.IPN”), art. 2 § 1 pkt 4 k.p.k., art. 17 ust 2 pkt 4 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych w zw. z art. 130 oraz art. 96 § 1 ustawy Prawo o prokuraturze., które polegało na braku rzetelnego, sprawnego, terminowego i starannego działania, co skutkowało rażąco i nieuzasadnioną zwłoką w wydaniu decyzji kończącej postępowanie, w sytuacji gdy zebrany i kompletny materiał dowodowy umożliwiał jej wydanie w marcu 2021 r., zaś decyzja kończąca została wydana po upływie 1 roku i 10 dni, tj. w dniu 25

marca 2022 r., po zwróceniu referentowi uwagi na przewlekłość postępowania przez prokuratorów Biura Lustracyjnego IPN w trakcie kontroli prowadzonej w Oddziałowym Biurze Lustracyjnym IPN L.

Zastrzeżenie na wytknięcie złożył prokurator C. K.

Sąd Dyscyplinarny dla Prokuratorów Biura Lustracyjnego IPN w W. postanowieniem z dnia 17 maja 2023 r., sygn. akt [...], nie uwzględnił zastrzeżenia.

Zażalenie na postanowienie pismem z dnia 21 czerwca 2023 r. złożył prokurator C. K.

Sąd Dyscyplinarny dla Prokuratorów Biura Lustracyjnego IPN w W. postanowieniem z dnia 18 września 2023 r., sygn. akt [...] (dot. [...]), nie uwzględnił zażalenia.

Prokurator C. K. wnioskiem z dnia 20 listopada 2023 r., zatytułowanym jako „pismo sygnalizacyjne”, wniósł do Sądu Najwyższego Izby Odpowiedzialności Zawodowej o rozważenie z urzędu zaistnienia podstaw do wznowienia postępowania służbowego uwagi na wystąpienie bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k.

W analizowanej sprawie nie zachodzą jakiekolwiek podstawy do wznowienia postępowania służbowego zakończonego prawomocnym postanowieniem sądu dyscyplinarnego. Wbrew twierdzeniom prokuratora C. K. instrument prawno-administracyjny w postaci wytknięcia oczywistej obrazy przepisów prawa, stosowany przez przełożonego w trybie art. 7 § 7 pkt 2 w zw. z art. 140 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (Dz. U. z 2023, poz. 1360 ze zm.; dalej: „u.p.p.”) nie stanowi kary dyscyplinarnej.

Ustawodawca różnicuje odpowiedzialność dyscyplinarną, karną oraz służbową prokuratorów już poprzez nadanie analogicznie brzmiącego tytułu Działowi IV Rozdziałowi 3 ustawy Prawo o prokuraturze. Zawarte w tejże ustawie rozróżnienie pomiędzy odpowiedzialnością dyscyplinarną a odpowiedzialnością służbową prokuratorów opiera się na wadze uchybienia lub przewinienia dyscyplinarnego i na tym jakie organy (sądy dyscyplinarne czy prokuratorzy

przełożeni) i w jakim postępowaniu będą decydowały o zastosowaniu sankcji, przy czym wydaje się, że czynnik formalny (tryb postępowania) jest tu pierwszoplanowy (zob. E. Gromek-Kukuryk, Odpowiedzialność służbowa o odpowiedzialność dyscyplinarna prokuratorów w świetle ustawy Prawo o prokuraturze, St.PiA 2018, nr 4, s. 15-20).

Ustawa Prawo o prokuraturze przewiduje dwie instytucje odpowiedzialności służbowej prokuratorów - zwrócenie uwagi na piśmie (art. 139 u.p.p.) oraz wytknięcie uchybienia (art. 140 u.p.p.). W odniesieniu do tzw. wytyku prokuratorskiego wskazać należy, że czynności sprawcze podejmowane są przez prokuratora przełożonego w formie pisemnej (§ 1 i § 5). Do tego organu i w takiej samej formie, w terminie 7 dni, zastrzeżenie może złożyć prokurator, któremu wytknięto uchybienie (§ 2). Prokurator przełożony może uchylić wytknięcie uchybienia albo przekazać sprawę do rozpoznania sądowi dyscyplinarnemu (§ 3), który postanowieniem utrzymuje je w mocy bądź uchyla i umarza postępowanie. Na postanowienie odmawiające uwzględnienia zastrzeżenia prokuratorowi, któremu wytknięto uchybienie, przysługuje zażalenie. Zażalenie rozpatruje ten sam sąd dyscyplinarny w innym równorzędnym składzie (§ 4).

Procedura postępowania dyscyplinarnego uregulowana została w art. 154 u.p.p. Uprawnienie do wszczęcia postępowania wyjaśniającego, na żądanie Prokuratora Generalnego, Prokuratora Krajowego, właściwego prokuratora regionalnego lub okręgowego bądź z własnej inicjatywy, przysługuje rzecznikowi dyscyplinarnemu (§ 1). Po uprzednim przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, jeżeli nie zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarny wydaje postanowienie o odmowie jego wszczęcia, na które w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia przysługuje organowi, który żądał wszczęcia postępowania wyjaśniającego odwołanie do sądu dyscyplinarnego (§ 2 i § 3), natomiast w przypadku wniesienia sprzeciwu przez Prokuratora Generalnego, rzecznik dyscyplinarny zobligowany jest do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (§ 10a). W odmiennym wypadku, jeżeli zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, zastępca rzecznika dyscyplinarnego zwraca się do Prokuratora Generalnego o wyznaczenie rzecznika dyscyplinarnego spoza okręgu regionalnego, w którym pełni służbę prokurator, w

stosunku do którego prowadzone było postępowanie wyjaśniające, do przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego. Rzecznik ten wszczyna postępowanie dyscyplinarne i przedstawienia na piśmie zarzuty obwiniony, który w terminie 14 dni, może ustosunkować się do nich, składając wyjaśnienia i zgłaszając wnioski o przeprowadzenie dowodów (§ 4 i § 7). Po upływie wskazanego terminu i ewentualnym przeprowadzeniu dowodów, rzecznik dyscyplinarny składa wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego (§ 8). Jeżeli rzecznik dyscyplinarny nie znajduje podstaw do złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego (§ 9). Na postanowienie to przysługuje zażalenie do sądu dyscyplinarnego w terminie 7 dni (§ 10). Postępowanie przed sądem dyscyplinarnym jest dwuinstancyjne (art. 145 § 1 pkt 1 i 2 u.p.p.)

Postępowanie dyscyplinarne prokuratorów może mieć za przedmiot szereg działań i zaniechań, które są oceniane w kontekście ich wpływu na funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, a do których zalicza się m.in. „oczywista i rażąca obraza przepisów prawa” (art. 137 § 1 pkt 5 u.p.p.). Treść wskazanego przepisu jednoznacznie wskazuje więc, że dla bytu przewinienia dyscyplinarnego obligatoryjne jest kumulatywne wystąpienie wskazanych przymiotów, w innym bowiem wypadku nie można uznać, że przewinienie dyscyplinarne wypełnia znamiona tego przewinienia dyscyplinarnego.

Jednolita linia orzecznicza Sądu Najwyższego różnicująca ciężar ww. cech wskazuje, że obraza przepisów prawa jest oczywista, gdy popełniony błąd jest łatwy do stwierdzenia i bez głębszej analizy można zastosować właściwy przepis, a samo to rozumienie przepisu prawa nie powinno budzić wątpliwości u przeciętnej osoby o kwalifikacjach prawniczych (zob. wyrok SN z 25.07.2013 r., SDI 19/13). O tym zaś, czy obraza przez sędziego przepisów prawa w toku postępowania jest rażąca, decydują jej negatywne skutki, godzące w interesy uczestników postępowania lub innych podmiotów albo wymiaru sprawiedliwości - oceniane zawsze na tle konkretnych okoliczności (zob. wyrok SN z 10.01.2013 r., SNO 53/12).

Przepis art. 140 u.p.p., traktujący o tzw. wytyku prokuratorskim, zasadza się natomiast wyłącznie na stwierdzeniu przez prokuratora przełożonego wystąpienia „oczywistej obrazy prawa” przy prowadzeniu przez prokuratora sprawy, na którymkolwiek z jej etapów. Jest on więc pewnego rodzaju interwencją – ostrzeżeniem i pouczeniem, która ma na za zadanie zwrócenie uwagi na nieprawidłowości w zakresie działań prokuratora, lecz nie pociąga za sobą bezpośrednich konsekwencji prawnych takich jak kara dyscyplinarna. Kara dyscyplinarna jest to bowiem środek mogący mieć zastosowanie w reakcji na poważniejsze naruszenia przepisów prawa bądź standardów wykonywanego zawodu. Katalog kar dyscyplinarnych został enumeratywnie określony w art. 142 § 1 u.p.p. i nie zawiera w sobie „wytyku uchybienia”.

Wytyk prokuratorski jest narzędziem korekcyjnym, które ma na celu przede wszystkim poprawę praktyk zawodowych, podczas gdy kara dyscyplinarna cechuje się represyjnym charakterem. Odpowiednik tej instytucji zawarty został w art. 40 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2023, poz. 217) i był przedmiotem wielokrotnych rozważań sądów dyscyplinarnych. W judykaturze wykształcił się jednolity pogląd zgodnie z którym instytucja wytyku nie powoduje bezpośrednich konsekwencji o charakterze dyscyplinarnym, w szczególności, nie jest orzeczeniem o charakterze karno-dyscyplinarnym. Z tego powodu nie może podlegać kontroli sądowej w trybie postępowania dyscyplinarnego. (zob. postanowienie SN z 17.03.2005 r., SNO 7/05).

Do wznowienia postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem, w oparciu o art. 47 ust. 6 u.IP.N w zw. z art. art. 171 ust. 1 u.p.p., stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego wyłącznie w zakresie w art. 540 k.p.k., art. 540a k.p.k., art. 540b k.p.k. oraz 542 § 3 k.p.k. Przepis art. 542 § 1 k.p.k. wskazuje, że zainicjowanie postępowania wznowieniowego może nastąpić na wniosek lub z urzędu - z przyczyn wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k. Ustawa prawo o prokuraturze przewiduje w stosunku do Prokuratora Generalnego, rzecznika dyscyplinarnego oraz ukaranego prokuratora możliwość wystąpienia do organu, który wydał decyzję kończącą postępowanie, o wznowienie postępowania dyscyplinarnego (art. 164 u.p.p.).

Zauważyć nadto należy, że podnoszona w piśmie z dnia 20 listopada 2023 r. okoliczność, mająca stanowić podstawę wznowienia postępowania służbowego, była już jednak przedmiotem rozpoznania zażalenia w postępowaniu przed Sądem Dyscyplinarnym dla Prokuratorów Biura Lustracyjnego IPN w W., sygn. akt [...], a zarzut ten sąd w sposób właściwy prześledził przez pryzmat akt sprawy i trafnie ocenił go jako bezzasadny.

W związku z powyższym, nie ulega wątpliwości, że prokurator C. K. wyczerpał drogę odwoławczą przysługującą mu w związku z dokonaniem wytykiem uchybienia przez prokuratora przełożonego. Wytyk ten ma charakter prawno-administracyjny i zaliczany jest do instrumentów oddziaływania odpowiedzialności służbowej, nie dyscyplinarnej, i w sprawie tej brak jest podstaw do wznowienia postępowania.

[M. T.]

[ms]